

Число 1.

512
Ціна 5 гривень.

ДНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ ДВОХТИЖНЕВИК

фот. Гудзон і Губавський.

ІВАН СТЕШЕНКО.

1918 РІК.

ЖОВТЕНЬ.

ІВАН СТЕШЕНКО.

Він. Ні, ні! в цім лісі жити не можна. Дорогу треба нам шукати! — Так починає О. Олесь свого натхненного етюда „По дорозі в Казку“. Поет символічно змалював життя-трагедію героя, який веде людей серед дикої луші, з темного бо-ру через провалле й скелі до ясного сонця в країні Казки. Люде, юрба то вірять, то не вірять йому, то йдуть за ним поборюючи всі труднощі, то зневажливо сміються з нього й розбрідаються своїми манівцями. А коли вже лишилося скільки кроків до узлісся, до царства Казки й віч-ного сонця, темна юрба не здолала напружити ще трохи сили й в одчаю зневіря побила свого вождя — пророка камінцем.

Він уміраючи має єдине щастя переко-натись: „Так я не помилявся?!... Так я їх добре в Казку вів? Ми швидко будемо у Каз-ці!“ Оця алегорія — це життя Івана Сте-шенка. Педагог, пись-менник, поет, вчений, партійний діяч, пра-цьовник без втоми, перший народний міністр освіти Іван Стешенко вів Молоду Україну „по дорозі в Каз-ку“. Його арештував і переслідував звалений цар-ський уряд, з нього глузували на з'їздах різні „обрусітелі“ — вороги нашого народу, йому не ві-рили наші ж землячки, з темних очей яких хотів

іс. Ніч. Люде. Сплять, збираються спати. Убрання не мають ознак нації й часу... Серед юрби го-лоси: Дарма! Привикнути до всьо-го можна... — А вже-ж! як звикне — буде жити... — В цім лісі завжди ніч — вночі і вдень.

Народився 1873 року, аточинно лабитий 31 липня 1918 року у Полтаві.

Він зняти московську полуду, але він завзято й без упину вів свою працю й поборював всі перешкоди з непоборною вірою, що його шлях — справжній, що скоро кінець того темного лісу, в якому ми опи-нилися, і швидко на узліссі засяє сонце.

Поетичний екстаз вносив Стешенко у всяке діло, в якому приймав він участь, але умів при тому

Фото. Гудимов і Гудимовський.

ІВАН СТЕШЕНКО.

всяке діло поставити на міцний реальний ґрунт. Натхнення по-ета у нього ніколи не шкодило холодним ви-кладкам вченого й ре-ального політика. Одною з найміцніших підвалин народного життя є знання — освіта, школа. На неї звернув свою увагу Стешенко, для роботи на освітній ниві скуп-чив він українське вчи-тельство й вказав йому широку дорогу. Поє-тична постать його ві-дома всім учасникам учительських з'їздів, нарад, комісій, а його палке слово в мистець-ким обробленню не одному глибоко запало в душу, щоб надовго бу-дити бадьорість та на-давати силу для тяжкої праці на користь людям.

Звичайно, серед на-шого життя з дня на день, крок за кроком ми не завжди можемо оцінити підготовчу пра-цю видатних діячів, бо-та буденщина заслі-плює очі й дрібнень-кім застить велике. На-тілі роботи Ів. Стешен-ка довго другими бу-дуть мережатись у зори ним написані, ще довго його заступниками, ба, може часом, й забудуть люде що ним зроблено, а що й побачимо творчу працю на весь її обшир без зайвих дрібниць й почуємо імя автора тої праці — Івана Стешенка, який вів нас по дорозі в Казку.

І. Н.

ВІД РЕДАКЦІІ.

Потреба в рідному журналі так неукучно відчувалася серед широких верств нашого громадянства, що на ній годі було спинятися та доводити її емпіричною істинністю. Ідучи на зустріч цій потребі видання нового „Грунт“, робили спробу дати зразок такого рідного журналу, випускаючи в світ свій „Універсальний Журнал“.

Журнал міститиме статті як оригінальні, так і перекладні, матиме відділ: красивого письменства, мистецтва, аскетичні форми, поезію, різні галузі сучасної науки, громадського й політичного життя, прикладних знань, практичних порад, есартів і гуморесок. Журнал буде ілюстрований.

Маючи бути рідним журналом „Універсальний Журнал“ стоїть і створює по за межами писаних партійних програмів, але разом з тим йдучи на зустріч інтересам широкого громадянства, яке він береється обслуговувати, буде спільно з ним обстоювати: по-перше — Українську Державність, наразі виборену нами програмі цієї ідеї серед широких громадств. По-друге — „Універсальний Журнал“ даватиме собі чимось зовнішню форму широких колісницьких зміцнень догм спільності, та новини відносно форми державності націоналізму та культурне життя у всіх його проявах, яке повинно вестися перед на Україні, займатиме чільне місце в нашому журналі. По-третє — разом з національною ідеєю, яка повинна бути душою нашого державного організму, „Універсальний Журнал“

наш“ буде спільно з своїми читачами спостати на створенні всеукраїнського поступу. Тільки те що матиме значіння для світового поступу народів і цивілізації широкому розвитку ідей демократизму серед українського народу — знайде місце, загисне і оборону в нашому журналі.

Одвітаючи українське життя у всіх його проявах: крізь призму державності, національності та демократизму, наш журнал буде наближатися спільно з читачами до назви, але й по змісту — універсальним. Ми будемо „співати на зручній українській“ „голосом“ спільно в „Західній Європі“ (проф. Дрогомаїв), будемо сміливо запозичувати з досвідів високої культури Заходу все, що є там доброго і корисного та, перш ніж, пристосовувати його до свого життя відповідно до нашій національній вдачі і потребам. Будемо намагатися відновити й зміцнити отой ввічливий контакт нашого краю з загальною культурою, як того вимагає національна культура.

Також істотні умови становлять великі перешкоди відразу-ж зробити наш журнал таким, яким би хотілося його дати нашим читачам, але ми певні що поволі зникатимуть ці перешкоди й журнالیст зближиться та покращає, як того вимагає потреба.

Оскільки відисться нам виконати свої наміри, про те скаже справедливі присуд громадянства, так само як скажімо ми і порадами своїми воно допоможе нам оздоровити поставленої мети.

Жовтень, Р. 1918, Київ.

Ол. Грудицький.

личчі, по тілі, по ногах...

Олесь рознівався. Підвівся зачинити квартиру. Але за вікном яскраво свілось сонце. Заразливо свілось. І горобці цвірінкали весело. А блакитні обриси ще голих лип привітно дивились на Олесь.

Олесь висується в квартиру і пожадно дихає свіжим повітрям. Очі йому робляться широкі. А невимовна насолода опановує йому груди.

Лішатись у кімнаті стає цілком неможливим.

Олесь вибігає в передпокії. Проїхався на закаблучках по мокрій підлозі до самих дверей і виплигнув на ганок.

На дворі було брудно. З даху крапало. Деякі крапель трапляє Олесеві за комір. Йому стає ще більш приємно.

Рожева покоївка Марина, з блискучими маненькими очима, усміхається товстими червоними губами. Вона мисе біля локху діжечки і співає якоїсь веселої пісні.

Серед двору велика калюжа. І через неї клацка. Дошку покладено. Олесь перебігає по кладці випитом. Дошка геться, а з під неї летять бризки...

— Ой, паничу, бережіться, бо ще втопитесь! — жартує Марина своїм зучним голоском.

Незрозуміло хвилює Олесь її голос. І в той же час йому весело-весело. Бажає відповісти вдало і дотепно, але не підбере слів. Цілий натовп слів у нього в голові, а на язык жадне не трапляє...

Лише подивився на неї мовчки. І всміхнувся. А потім побіг до хвіртки, яка довго не хотіла відчинитись: засув за зиму поржавів.

Хлопає Олесь ногами у слизькій глині, чвалаючи садовою стежкою і представляючи лице під сонце, під бадьорий весняний вітерець.

Йому п'ятнадцятий рік. Довготелеся хлоп'я з довгими руками і ногами. Ру-

деньке волосся „під польку“. Веснянкаватий ніс. Щоки, вуха та шия беззастанно червоніють.

Два дні тому приїхав він до батька на село святкувати Великдень. За Великодніми святами стоїть гізна мара іспитів. У гімназії все наладувало про них і до певної міри трійою навіть мрії про святкові розваги на селі. Але тепер Олесь цілком забув про те, що має бути після свят.

Він увесь захоплений новими, незрозумілими і невипробованими раніш настроями, які раптом прокинулись у нього.

Кожну весну, всі чотирнадцять років свого життя, бачить він і весняне сонце, і пробудок рослин. Це все стало йому чимсь давно знайомим, звичайним. Але тепер, сьогодні, він дивиться на вохку, ще не зовсім розмерзлу землю, на небо з куснями білих хмар, і все здається йому, новим, все хвилює його...

Яксь тривога на душі. Думки і бажання що хвилі мінються. То ліг би нерухомо на спини, зачинив очі і слухав те тасмне, що відбувається десь глибоко. А то стрибає би, сміявся, співав. До горла

— Тату... — перекрикнув його батько. Ти мені казав не сніжити, бо я гаразд вас, хлопців, розумію... Сам був хлопцем... У нього незабаром існує, а він за дітьми татусі!

Щось гостріше простромив Олексі в душу. Він побіг до своєї кімнати і кинувся на ліжко.

Було образливо і гадко-гадко...
Помислите... таке помислите! І хто-ж? — татусь!..

І йому здавалося, що кожне батькове слово називалося клада на нього ганебну пляму, ніби то він і справді несвідомо провинився...

Поволі наставала веснина ніч. З величними спокоем для місяця у вікно кімнати своє татинське сріблясте проміння. Здавалося, ледве рухалися од пестливих обіймів цинотного погляду, три то-неньких берізка, три улюблені Олексем сестри...

А Олексі лежав на ліжку. Голова йому падала: Кружляли окремі думки, окремі слова...

«Сам був хлопцем...» На Марину чекав...

— Боже мій! Та неже це правда? — нудив він. — Чому обов'язково на Марину? — допитувався самого себе. — Тому, що вона... жінка...

І од цієї думки зачепило йому серце. Незайване бажання, приналежне і страшне, цілком охопило його істоту.

— Не хочу! Не хочу!... — спирався він у розпачі і насував кождою рукою голову...
Лише на ранок, знесилений сльозами і думками, заснув Олексі.

Вискалася йому Марина. Вискалася, як непереможна, божественно-солодка спокуса. І він борювався з нею...

Прокінувся Олексі, за-лізно, Обличчя йому було сіре-сіре...

В Кобиліанський.

ВЕЧІР.

Вечір насунився. Нічна задумалася. В дзеркалі плеса лебідь заснув. Трави заплікаві. В піщаний теярий Десь метеор потонув.

Плакотом-пісню пішій пронизана, Прямий плач під діалектичній тині. В плесі з'являється нібо озореєне Безліччю райських огні.

Небо, як було ти там поза хмарами — Злинує до тебе не міг і без крид, Та коли ти підо мною з'являвся Іду я до тебе, в хор ясних світлі.

Давид Шиндель.

ПО НОВОМУ.

— Нічого я не думаю, тепер свобода і кожен може думати і робити, що йому до-подооби і одчепити ти від мене, бо як скажу Миколі, то так божи настане, що ну!

Улана такими очима глянула на Одарку, — могла-б сварила-б її тим поглядом, але сказати нічого не хотіла, аби заспо-коїти свою зчичену душу.

Знесилена своїм тяжким горем, вона сіла під черешнею і горко задумалася. Вже сьомий рік як живе вона з своїм Миколою. Цілих два роки гуляли вони, аж поки убавили такі п Миколою аби за нього, заміж пішла. Купили вони собі шкату з трьох десятків і почали на ті шкату са-док заводити. Три десятні було у Мико-ла діалекської землі і от, приславши трохи хлібця та і орошів, мріла Улана жити з Миколою, як Бог велів. І грек казати — жили вони такі гарненько спокійно: ні-коли не сварилися, Микола являвся чоловік тихий, та правдивий, все він умів, не було майже тієї речі, щоб він не зробив. Хату сам збудував, ніч з таким мереж-ним кошиком викав, що приходили за-дивлятися на селян гарну роботу. Садочок такий заводив, що раділа душа дивити-ся, як кучеряві дідуки, та груші випро-стовувалися з під Миколіних рук.

Послав їм Господь влох діточок, як янголяток, — дівчинку і хлопчика. Дів-чинка коло Уляни, помагав* дерева обсо-пувати, власною поміж деревами садити, працює величезною допатою, що батько їй зробив, аж поки Улана крикне з доса-дою: «Одіди геть, не перебивай мене!» Тоді Олексі сиді і почне губами різні іскотіливи викладати, а далі заплаче, та так жалібно, що мати кине свою допату, та візьме її на руки, приголублюючи до себе: «Дитя, дитя моя хороша, моя поминішча гарна. Ні, ні, я вже не буду, беру допату, та конай ось одю обдуваю, бач яка вона хороша! А я ось буду*». І знов починає що сили працювати. Олексі теж збирає, у землю своїм істиком, та на матір по-гладає: їй дуже хочеться поради з матір-ї колати, але вона вже боїться, аби мати вдруге не скричала на неї. В обідню пору їде Улана до хати з Олексією. Микола у дворі біля косарок, що понаказали до нього селяне, аби він налагоди — сидить. Як у нечистого заплізані і нього руки і обличчя тим мазилом, що ті машини ма-зали, Хвель те-ж біла нього примостився, замазав рученята і носик, мазилом і так з батьком розмовляв, що сміх бере тай тільки.

Кіне Микола роботу, посідають обді-ати, Микола звертається до Олексі: «А що дочко, багато з мамою вперла, чинало

дерев, я гадаю, ти сьогодні пообкопувала, га? А Улана у Хвель допитується: «Ну що, Хвель, вже вліш косарку полаго-дити? Ти скоро мантьором будеш*»

Розмовляють, любуються дітьми і не сміються, коли й пообідають, коли й час пройде. Ото так вони жили собі у згоді та шаною і не гадала Улана, щоб їхнє життя коли змінилось, не знала небага, що шасте не любить у одній хаті жити довго, а перебігає, як та молода, в одному дворі до другого. Не чулася Улана, як і віна підкотилася, як і Миколу те-ж за-брало туля...

Потяглися, страшні дні, — дні повні мук і страждання і жаху перед тією страшною звісткою, котра кожен день, кожну хвилину могла прийти з далекого поля йини...

Одного вечора (було то зараз після Волохреши) сидів Улана на ліві, та ме-реживо мавшику Хвель до сорочечки. Сум-но їй, одинокій серед степу, діти вже давно посули а вона самітні з своєю ме-реживо біла маленької ляльочки. А на режюю біла маленької ляльочки. А на режюю хуртовина панчавла така, що снігу Божого не видко. Позачинила Улана вікон-ці і сидіти ото на ліві. А вітер такої в димарі виспіває, що аж мороз по спині піде, то жалібно, то тоненько заведе ніби скаржитися на когось, аж риде, що не дає йому волі погуляти широко і вільно по полю безкрайому... То загуде гнітним могутнім голосом, ніби сварилися на ко-гось небажаним, що рознесе все його будівля-крінство, до шенту.

Слухав Улана і сама не відає, що з нею твориться, замінала вся, навіть го-ловою перестала у поліотно штрикати. Коли, що це таке? Всна біла як крейда скочила і спухав знову стук, стук, у ві-концішю. «Хто такий?» пита Улана в свого голосом. «Та вже відчини Бога радить Господи, що це? Миколо!» — кричить вона мов несамовита і кацається до дверей Руки в неї трясуться і кілька хвилин вона мучиться поки надрешті одосвою засну і влігає в хату. За нею в слід їде Микола. Зразу і не розбереш, чи воно людина, чи що, так його снігом забуркувало, але зго-дом коли він скидає з себе кирю, то лишається справжнім Миколою, хоч і дуже блідий, та такий Миколою...

Після перших хвилин привітання Мико-ла оповідає, як йому руку понапечено; як її шкребли, та мазали таким, що здав-лось горити-всі рука в котні. Тепер він, слава Богу, почуває себе здоровим, та й рукою, як Бог поможє, то буде він нею володити, як і раніш.

На другий день у вечері позкедиди-ся до Миколи люди і між ними першій раз Улана побачила оту розлучницю оту огла-ну Одарку.

До-пана гомоніли розпитували все Миколу про події на віні і плано вже роз-зипалися, по хатах.

Через кілька день, що ото молоді у Миколі гуляла, якось після обіді приходе Одарка, та в Уляни питається: чи не мож-

на-б от до них на досвіді ходити. Уля-на з радості прийняла Одарку, аби її не-селище присти вечером до пана. Того-ж дня Одарка вечері прийшла і привітала з собою привітати і все те починалася з котрим діточка на досвіді ходити. То-го-ж вечора повітала Улана, що дуже пишно п Миколою прийдітиса до Одарки, але посчитала те за ревність і тільки всмінулася сама собі.

Через кілька день Улана добре впе-нилася в тім, що п Миколою привітання стає до Одарки весь день ходє ані ніби чмарний, а вечері, як тільки Одарка в хату, з Миколою немов хто страшенну вазу зжину — такий неселище, та жартів-ливий — ну парубок, та й годі!

Почали й люди з боку помічати, що щось негарне з Миколою котиться, що щось негарне з Уляни почали доводити, що Мико-ла частенько з Одаркою зходить в Одаркиній кланює Миколою, коли треба, а коли й ні, б'ється до Одарчиного сусід-яку то ту річ, то другу, б'ється то позначити, аби Одарку побачити, аби-ж і моргнути на неї.

Доводили ото молодіці Уляні, додавали їй жалю, аж поки одного разу не втерпіла вона, та і сказала: Миколо, а що-ж ото з нас буде, що вже і малі діти на нас пальцями вказують, аде-ж у нас діточкам шпорохує, а ти як тепер надумав собі другу йинку шукати. Хіба-ж ото так добрі люди роблять, як ти, га? «Та вже добрі, а чи не добрі, а вже так буде*» — одпові-в Микола. «Дарі, що об те падає заколот робило у мой господа, а я щоб мовчала!» — скри-дала Улана. «Та я їй розгадує очі понавхо-бую, як вона ось тільки у хату з'явля-ть»

«Нічого ти їй не кажи», каже Мико-ла, «як не буде дурною, то йти і краще для тебе вийде. Тебе-ж я з хати не вижену, як он Степанко свого вичка, а жини ти і Одарка нехай живе з нами, робить собі вичок, не спориться і добри-нам буде*».

Улана витривала очі і дивилася на Ми-колу, наче божевільна. А на другий день, коли Одарка зранку хотіла йти до дому, Микола їй сказав: «Годі бо вже, Одарко, тоді до дому ходити, оце твоє хата, отут і сиди. Будемо у турті робити, то у турті і їсти будемо*». Одарка з повагом синула юбку у котру була вліглася і почала при-бірати у хату. Улана роззявила рота і хо-тіла щось сказати, але Микола гланув на неї таким поглядом, що вона сіла на при-пілок і ніби оцінила...

З того дня зайнялося справжнє пекло в Уляні в хаті. Спершу ще тільки лалали, а де даліш почав Микола Уляну дурити, а та, як тільки хто приїде до них, почи-нає танбити і нехтувати Одарку на всі боки. А як порозходяться люди, то заходе знову до того, що Уляну бито. І таким чином, що-дня... Оце-ж і тепер Микола лішив до якогось чоловіка косарку огля-нути, а Улана лишлася з своєю розлуч-ницею влою. Вона-б п давно зо-ситу зга-нула може, але діточок малих жалді, бо знала, що тоді все пропаде, а вона таки мала надію, що може-ж таки очне-тиса її чоловік, та зрозумівши той стра-шний гріх, що бере на свою душу, — про-жеє прибуду і застане хоч і не колиш-ній життєм, але-ж і не таким, як тепер...

Панчала вона голову і гланула навкру-ти себе: на свій садочок, де вона стільки

праці положила, стільки турбувалася, аби він у неї врасував на все село, праці-вала до кривого поту, аби діточкам вже не доводилося так працювати. І що-ж те-пер? Насіла на неї і праця, а ті діти нуді, що вона самітні серед сімоу про-мисла, працює на ній до нині, не жи-ючи власного задоволення, аби пошпити своє казайствечко, та благаючи Господа, аби верну п Миколу до свого діалектич-ного, до своєї плані господа, благає Господа за ката, а тепер... Тепер вже їй треба відволіктися тим, що її не жинуть з хати, як ту сьобашку мовчати, що Степанко вичка, а на місце неї приша з собою якусь мовчати, котра ніби-то аж з Галичини за ним привадувала. Вже вона повинна відволіктися тим, аби її з діточками не розлучено, котрі вона все своє життя віддала, без котрих собі сього існування навіть не могла уявити...

Темно, темно, та гнібна будуччина стоїла перед нею, не бачила вона пера собою, а ні жадної хвилини свого життя...

Уявивши собі ту страшну будуччину, яка чекала її, Улана заримала на весь світ і привини до гори свої руки, скри-чала: Господи, помози-ж мені мої діточ-чон залістити! Помози мені довести їх до уми, аби не засіялися з них люди, аби не потрапили ними руки. Аби власним очима побачила, що варті вони твердою ходю тім штихом, котрий повинні ати усе, а в них жина іскра святого волю-Божого... І впадала од землі змучена, зне-вечена душею і дого молилася від широго серця, обдилюючи кривавими сльозами. На-решті встала немов з хреста зната і хи-таючись знов вказала до тяжкої праці...

В Кобиліанський.

П'ЯНИНО.

П'янино в самотній мовчоті...
Притихлих мовчоті,
Гріхоті перебігів,
Мов ким заворожене влість
П'янино заснуло і спить.

А спити на ній не жині
І те з порожня рукою,
Нарушну скаржити спокот,
Порнушну спити жині.
І діточка жині голосні
І спокот п'янино в ві сні.
Не діточка жині дітоті,
Дітоті скаржити
А діточка жині дітоті.

П'янино, що ти сумне,
Чом зупи веселий
Журбою зупи,
Чом світ твої дітоті жині
Пі не радить знову жині.

І каже п'янино мені,
Мене не зупи ти, мій друже,
Як пісня твоя і жині.
Так каже п'янино мені,
Замовкнути жині дітоті,
Як зупи ти жині жині.

Розпитує чарі,
Як зупи ти жині жині,
На рани твої скаржити.

НАШІ КРАЄВИДИ.

Дуб Т. Г. Шемшеля в саді Максимовича с. Прохорівка.

Михайло Обидий.

КОНТРАСТНІ.

Навколо галас, крики, грюки,
Хаосно-дикі шуми руські.
А я — досвітній тиши час.
А я ділюсь в епській русі.

Навколо шуми, тиши, тиши,
Повітряно шуми, тиши сні.
А я несу мідію русі,
Сні влізти крісломом весні.

Навколо гаряч, палка степи,
Розквітло-палка степи.
А я крую коси у хмелі,
А я косу скаржити влізти.

Навколо галас, крики, грюки,
Хаосно-дикі шуми руські.
А я — досвітній тиши час.
А я ділюсь в епській русі.

Михайло Лебоденюк.

Ти подолала.

На душі така пуста і такий смуток.
В повітрі чути зітхання білої осені.
Крутиться, заколоблено-жовте листя і втонується в землю. На обличчє чинить вітер серпачок, пелюстину і він, ніякий та ледве чутний, так обгортує притулюється до нього, мов шука захисту.
Розірвав його розсаяний вітер і розшатав. Не кліматиках.
Небажно куди.

Небо мовчало-біло-блакитне. Журно-скригале. Сумовите. Старий садок скригоче зрештати похисами сироти та рилу. Деревця обколюються. Трава зкошена й пропадає рудавою землею. Тако від безладдя. Безладно від тави. Таки виражачі природи. Нудної й жалючої.

Оснь в природі... Оснь в житті...
Запелась — і ще важче від цього. Ще тяжче й болючіше дивитись на Оснь. Життя.

Бачити, що з тих вогнів палючих та соняшників виблискують, що недавно нас вражали й сльози своїми блисками, лишлись напівжовтими іскрами. Міршаві й холодні. Безсилі, самотньо згасали. Виражачі.

Як болюче, як сумно, важко й...
Наша молода Надя, наша Віра, наше Бажанне — відколоті, відколоті.

І що їх зупинить, хто їх затримає? Ніхто...

Бо розбиті вони й зневажені мали самими.

Наші обійми були зтихшими безладя, пошуднок — отруйним укусом.

І тале удушене, смертельне зранена твоя. Ясною Наді, Тиво — Життя Нового.

Вже порозкидані й тріски зламаной арфи. І тільки самотньо й журливо риде останній акорд здушеної нами пісні.

Хутко змовніє і він. Потягне й його безмежна простора.

Змішає в своєму горі та плачу, стогонах і проклятих.

І стане тихо і безладно, Як на кладовищі.

Попихачі життя будуть виірати самотньо. І ніколи вже не почують вони згуків чудових натхненої Весною пісні.

І не побачуть ніколи обличчя Наді...
Оснь туглива та дога, Оснь сіра, неблаганна — чує твої обійми, твою мрію проймаючи.

Тав-ж швидко! Бери світ, бери сонце, бери життя, бери все.

— Ти подолала...

Зустріч.

Наша принесла з собою згадку про минулі хвилини щастя.

Роззявила серце спогодиши, колишній мрій золота, юнацького захвату й сподівання.

Нагадала про колишню віру в життя й кохання.

Смилу й бадьору...
Скорботна, твоя й похита сидиш о-пліч зі мною й не відходиш уперто очей до сонця.

ПАСМА ОСЕНІ.

...Того сонця що так чудово колосило нас дурило.

Важкою мовчанкою скіти уста, серце б'є тихо й розколює як поцілунком данин, скулена думка тріпоче в безладній байдужості.

В нехоті, немочі чогось захитіти, заблагати, чимсь, як колос, спалазхнути.

Так... давненько ж ми не бачились з тобою.

Дивнишся на синицю в моїй голові, вгадуєш приблуду неперушності злізці, кидаєш оком на похилі рамена.

А я не одираю сумношестотного ока від зморщечки на твоєму обличчі й бачу останнє виражене булорожевої його барвистості.

Ту непомітно майже смугу тілі, яка ось згусне, зчорніє й незграбними літерами втаварує, на твої і на мій спогад, що весна життя минулася, суне оснь, нахолоде кінці, чачоючись плазує старість.

НАШЕ РІЗЬ'ЯРСТВО.

Голова.

О. Теремеш.

І наговорились ми... І в тебе і в мене так багато турбот, занепокоєння, нелюбові, ошуканні. Найбільш — думки й непевності: що буде? Як буде...

Шумливі гори, верховиттєм дерева. Шедотліві вони щось, там високо шуршавим листям, зтрушуючи з нього ідиану курану. А знизу аж до коріння захлинали ажурні-випили дулищами — одомантні, сірі й неперушні як забуті трупа на полі останнього бенкетування смерті.

Ходім звідси. Може там на нульці, серед гомону, метушні й вереску, пахощених рвуєм темном загальному руху й поривання, ще на який час забудемо про ті виражачі стовбури.

Про ту минулу і загладу на віки силу, що нікого вже не обдурить дурним шматтанням облізаних рештків — колишньої своєї зеленої корони буйнорозкидої...

Вересневий день.

Нема сонця, але ясно, ясно. В розчисті віно вилаються цілі каскади бально-рознозного повітря. Небо то мерехте під витворними купами відтворюючих хмар, то нудить пустельністю прозорості блакиті. Земля колоне в якіхсь немилучих світляних хвилях. Скрізь ще густа зеленина. Жодного жовтого листка. Ніби рисна, ніби мішна корона верховиттє. Стриманість і мужня сила в всьому. Обміркована упевненість і сталість. Обір — тут, близько. Нема широчині й безмежжя. Все просте, ясне, зрозуміле. Без далечини, безмірря, поривання.

Душа ясно і спокійна. Без барвних спурхувань і вадливості. Та й без лєкуких жадли осумленої жури. Тиха й лагідна. Певна в чеканні, терпача в надії. А швидше — без того й без другого. Бездумноздорольна, беззачинчула, безмірнорічкова. Про полєзю зрозумілості. Про упевнене сякво сполістості і сталості. Гарно. Трохи холоду-душно. Спокійно. Вереснь чудовий прозак.

Осіннього вечора.

Гуде в димарі тоску скругу осінній вітер. На дворі — темно, темно. Крізь шибки нічого не вгледіти. Але таким похмурим холодом зазирає темрява. Тихенько дозорить у шибках вікон вохко — холодної струмчини повітря. Докочується аж до ліжка, залазять під ковмі обмачує крижаними пальчиками задуле тіло. Шаро — біду яснєтірєвно й байдуже лежить з стелі лямпка.

Тиша.
В руках нудна книжка, очі ковтають чорні плямки, мляво, байдуже, не помічаючи, відразу ж забуваючи. Аби щось робити.

Думка — мала, акулена, заклікала — по-нору рухається перебаранисм сірої денної минулості. Затримається над чимсь — байдуже огляне його в своїй уяві і тягне далі своє мертве мережево. Округ — знайома безбарвність і безладність остогидлої одомантності річей. Все застигло в німії тоскності, нудно, до нудоти знане.

А хвиля так помалу, помалу плінуть. Чи може стоять і вони, як і все навкруги. Слухають нуду і не мають змоги зрухнутись. Восьма, дев'ять, десята — ціла нічність, ціле море бездонне тоскної застигності. Спати, чи що. Такою невимовно солодкою казкою здається ця чрстога думка про сон.

...Там буде сонце, рух, квітіння, життя, там, у цьому сні. Тепліючись, я дубочу, згачуш негнучими пальцями, ніби з чогось чужого, одіж. Тасинь світло. І лежачи холодно і довго, як труп. Звідусіль дме, як не скулюєшся, як не обгортайся. Лежачи і в-ряди-годи дліши гугнаві мурмотання годінничка. Длає час поволи, поволи. Збубілає всяка уяка про нічот. Чи існує він, чи немає його — хіба знати.

Щось довге, суттіннохмаре, незграбне й опукле десь отут тяжить своєю нерухю. І родить оту порожнечу якусь в середині, бездумність і зацікавність. Оту зільш що шарудливи шматотиним шкрабає нуху. Що сповнює все, все навкруги до краю, шверть якоюсь тоскою безладно безмірнотой туги і пустки.

...Важким занато в такі нечори с тагар самотності.

Павло Вірні.

Прелюд.

Перед вікном моїм, величезним вікном рідко тують троянди.

Я не садив його. Я не доторкувався до його.

Що ранку квітли троянди. Приходили діти з заспаніми очима, равали квіти: троянда байдужа була.

Приходили красні панни, равали квіти: троянда надхненно смілася, троянда віти нагнала, троянда лашілася, пишлася.

Приходили старі баби з зморщеними обличчям, равали квіти: троянда шулилася, троянда плакала, троянда сумна була.

Я нирував троянду.

Я посяв перед вікном моїм будаєні.

Я голубю їх. Я пилуюсь коло їх. Вони пишно ростуть перед вікном моїм. Величезним вікном.

Тільки пречисті дів рууть квіти їх.

Хвилинка.

Коли сніг обліпить вікна, коли рій думок посяде в голові — я люблю тоді сісти коло неї і страждати від лоскоту нерві.

Я не люблю її, але я надзвичайно піддаюсь впливові дишощі, а вона так славно пахне: відвагою, молодістю, красою тіла.

Навіщо в'юга віє. Навіщо свічка догорає. Навіщо змою я пахощі весни чую.

Навіщо ти мовчаша...

— Я не люблю коли сніг вікна обліплює. Я не сідаю коло неї.

Вабливе.

Ліс. Великий Ліс. Могутній Ліс. Ліс з славним шумом. Ліс з невідомим мабутнім. Темний, холодний Ліс. Часами стоїть, плаче, часами шалено регоче. Вісковитий Ліс. Лісте з місяцем шестелить, тіла скрипить — Ліс мовчить. Ліс мимий. Спить Ліс.

На узліссі одиноко, віти апустили, Береза стоїть.

Славна Березо! Чого заплакала стоїш? Чого одишася від сестер? Самотно з бурю сперечаєся.

— Веселки, кольорові смуги привабили тебе покинути Ліс.

Горда Березо! Підійми тіти. Хиари граються, сні блискавичи — вони пестять тебе, вони закохани в тебе.

Безсмертна Березо! Ліст нікому пісно шестелить — ти з вітром обнімаєшся, вілною волею пишашся.

Стану одиноким, самотним; буду тішиться Лісом задала — веселки кохання, вітру шлукни, ваблять на узліссє.

Темний Ліс. Великий Ліс. Ліс. Ліс.

Присв. Н. Н.

Розцвітаються жайки в долині.
І барвисто, жовто-море дорощє.
(Де ти — мій і ніколи і сніг)
Що не знайи вітри — перемож?

Квіти сніг, що злетівши пелюстками
Вас чого ніжє квітосєс мєнєй?
(Де згасили, а мій доньчички
Вискакалими ліне півночі).

Блискотять в золоті димачи тріа
Моя ясєліти, весєлі калки.
(Де жє в яках розцвітєніх червоні
Віаи, кровю налітєні квітєка).

Антін Парань.

П. Петрівський.

СІПУЕТИ.

Діовані Сегантіні.

(Італійський малюнок 19 віка. Італійський. Рамка з французькою надписом: «Dionis Segantini, 1854, Rome, 1900».)

Поет гірських чар. На тлі верховин, де згодом Ніше побував гірський пророк, голос Заратустри, що йшов до людей, він почував призначення безлюдної природи, казку нечеприх дів і казки ситових рабків, нечеприх дів і казки ситових рабків, нечеприх дів і казки ситових рабків.

Всіх Сегантіні — реплічний — височини Швейцарії були аттарами його молитов.

Ніколи привираєність його спостережень думки так само чарує, як світлі аккорди його барвистих симфоній.

Все, що було в йому німого, яких думок, налії, трівог — він оповів у своїх образах — молитвах — і безперечно мав право сказати сам собі: Природа зробилася для мене інструментом, котрим я міг висловити все, що співало в моїй серці.

Поль Гоген.

(Французький малюнок 19 віка. Італійський. Рамка з французькою надписом: «Paul Gauguin, 1874, Paris, 1903».)

Поль Гоген — великий Пан. Нідежніа природа, стала живою, як оркестр, жіночатою, як лютець, налізали дерева символічною кров'ю екзотичних плодів, попились попилими і хвилями винишастими діями, зацвіла рожева пісана земля синими та діловими тінями, расиними, як розсипи глибинних соків, палючими, як несподівано відкриті гігантські сафіри і аметисти.

Глибший філософський знаєт тріа не зрозуміла сучасниками Гогена рина не зрозуміла з природою і його уперте палке поривання зайти все далі і далі від Європи, у праці, в нетри висп, туди, де нібога хатина не відокремлює людину від життя, просторини та безладі; туди все далі і далі від міста до вілного сміху золототиних рибаків, далі від міста, до моря, де згаснуть шуми минулого.

Франц Штук.

(Stuck.)

(Французький малюнок 19 віка. Італійський. Рамка з французькою надписом: «Franz Stuck, 1862, Munich, 1928».)

Досконало вистудював сатанські винасти кружала сльозних гадючих тіл, що співають сталовим блиском, і зловонну красу їх манячих головок, з гострим зором невідчепної уваги жорстокості очей.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Кнут Гамсун.

(Норвезький малюнок 19 віка. Італійський. Рамка з норвезькою надписом: «Knut Hamsun, 1899, Oslo, 1952».)

Супроти тіл важкої досвідчності, котра уявляє з себе мертву кристалізацію, обривну, спеціалізацію. Нелюдина, не обривну, спеціалізацію. Нелюдина, не обривну, спеціалізацію. Нелюдина, не обривну, спеціалізацію.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Кнут Гамсун.

Він по світу — дух перобі, вища незалежності, і прорізня прорізня. Він може легко перетиснути на другу професію, він не типовий інтелектуаліст, бо нікого йому не робилося студію. Все швидко, зморщене, зморщене — уявляє свою спеціалізацію духа — неможливий гріх перер Памон.

Оскар Уайльд.

(Oscar Wilde.)

(Італійський малюнок 19 віка. Італійський. Рамка з французькою надписом: «Oscar Wilde, 1854, Dublin, 1900».)

Оскар Уайльд — великий Пан. Нідежніа природа, стала живою, як оркестр, жіночатою, як лютець, налізали дерева символічною кров'ю екзотичних плодів, попились попилими і хвилями винишастими діями, зацвіла рожева пісана земля синими та діловими тінями, расиними, як розсипи глибинних соків, палючими, як несподівано відкриті гігантські сафіри і аметисти.

Глибший філософський знаєт тріа не зрозуміла сучасниками Гогена рина не зрозуміла з природою і його уперте палке поривання зайти все далі і далі від Європи, у праці, в нетри висп, туди, де нібога хатина не відокремлює людину від життя, просторини та безладі; туди все далі і далі від міста до вілного сміху золототиних рибаків, далі від міста, до моря, де згаснуть шуми минулого.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

Метальова райдужність гадючої душі, гострий сілзм гадючої думки. Нікто близько Штукла не підійшов до плотьської природи.

М. Сріблянський

QUO VADIS, УКРАЇНО?

Знищення люд. Віна пожирас на-
бави всім світом. Ураган війни мчався
через поля Європи і сиралі, нищили все
на своєму шляху. Олустовіли й людські
душі не менш як оселі. Душа сучасної
культури людини зобов'язана в невимовно-
му жаху і жде останнього удару по всіх
цінностях нашої існування.

Буваючи людськість, що отаборилася на
попеліщах колишньої Європи, буде шукати
розгадки нашого часу в біології. І це
буде може єдине правильний шлях. Дослідник
усміхатиметься побачивши над нашими
мислюваннями про причини війни: а-ні а-
настичні, а-ні дипломатичні інтриги, а-ні
воля окремих людей не матимуть призна-
на, а-ні злонаміреність окремих груп ка-
піталістів нічого не пояснюють нам про
причини війни, а-ні «парварство» з одного
боку і «право і справедливості» з другого.

Хто винен?
Це прокляте питання не сходять з уст
і не знає багато літ, аж поки людськість
загнана в болячки, залізе всі рани. Особи-
во дошкульно б'є воно по наших душах
і домагаться відповідей.

Ми можемо думати, що основну роль
грає в сучасних подіях соціологічний фак-
тор *модифікації аустини маселіна*. Збільшення його відіграло руйнівне на
біологічні основи життя.

Лекко було колись будувати держави,
коли людськість провадила натуральне го-
сподарство, могла одроджуватися од
світа і для свого існування добувати всі
засоби зі свого оточення. Тоді треба було
тільки волюючого напруження, свільності
і візаві, щоб при наблизненні людини-во-
рога клацнути зубами так, щоб аж дуна
пішла навколо і ворог порнувся з несподі-
ванки і відскакував у свій кут.

Але тепер люди так густо обсіли зе-
млю, так тісно розташувалися, наче натовп
на вокзалі, і труться-мнуться одні біля
одних, отираючи плечі одні одних, що
розвинутися на одній дорозі майже не-
можливо без того, щоб не зачепитися.
І зачепитися колісими, руками й ногами
нещасне людство, ніхто не розминеться
ні з ким. Зійдешся, зблизися докучи і те-
пер пручаються, щоб як-так пропхатися
на візаві поштра.

Густота населення стала нерухою
фактором всіх стремлень людської орга-
нізації національна, політична, культурна
і економічна залежить від густоти насе-
лення і кількості продуктів. Де-які групи,
що опинилися волею історії в середній на-
топту, — стали захищатися в тісноті, далі
була несила їм існувати і вони пішли з

нечуваною напругою розпахати живі мури
оточення.

В природі вже не раз були перевороти,
що своїми наслідками були не менш ефек-
тивні, як і наша доба. Через велику діяльність
вулканів колись багато випало з угле-
кислоти (авоуглекислого газу), через що
розвинулася величезна, пишна рослинність,
що була стійкою на землі і використала
джерело свого розвитку — углекислоту.

Коли геологічний переворот поховав під
мощним шаром землі все рослинне цар-
ство, то з його згодом-тогодом утворилися
невичерпані шари вугілля, могутні акуму-
лятори сонячної енергії, котрою тепер
ограничується людськість.

Так тепер страшенно намірилося лю-
дей і хто знає, чи не через надмірну ек-
сплуатацію кислороду в природі утворився
рух проти людини. Може, власне, через
брак кислороду почала вироблятися в нас
дражлива психіка, що не знає нічого засо-
бу для виходу з тісноти, як війна.

Чому люде так осяжально кинулися
гризти горло одні одному? Чому мільо-
нний маси живих людських організмів
полізли одні на одних, утворили неймовір-
ний рух і вивалили мільярди пудів металів,
газів, енергії на взаємну збучу?

Чому найкращий елемент людської
звичності? Ніхто не знає, але чому тепер
помічається в природі масове виробництво
мужеського полу?

Загально відомо, що тепер на селах
йде стихійний рух плодючості і масове
народження мужського полу. Очевидно,
природа в своїй мудрій економії доповнює
втрата і змагається зберегти сім'ю і
рівновагу. І так, природа по-закону кон-
трастів провадить свою працю і змагається
до золоті середини в усьому, щоб уста-
новити рівновагу всіх основ і елементів.
Так, щоб менше споживалося кислороду
і щоб більш правильно відбувалися хімічні
процеси, хімічні об'єднання і роз'єднання —
природа мусила зробити війну, щоб в про-
цесі інтензивного самоочищення людськість
установила людський баланс, потрібний
природі.

Знищитися найбільшій, вибухливій, ви-
пливній елемент, людськість виродиться
і зменшить свою вицатну, продукційну
роль.

По закону економії природи мусило
число людей зменшитися і природа вижи-
ває різні способи для цього — війну, го-
лод, хворобу, пошесті. Не може одні вид
розмножуватися безконтрольно, чим біль-
ше людей, тим менше інших організмів,
тим більш викривляється діяльність організ-
мів, — стали захищатися в тісноті, далі
була несила їм існувати і вони пішли з

урівноваженні. Воєнна лють людей ви-
росла під натиском природи.

Розвиток культури, був потрібним ко-
ліш на зберігання людей, примушувати, ре-
рективом у природі після колишнього вели-
кого людського самоочищення і тепер, коли
процес плодючості непомірно збільшився кіл-
кість людей, — природа перегнула палку у
другий бік і кинула людей на самоочищення.

Розуміється, колиб людськість знала цей
намір природи, вона зробила б можливі
заходи проти цього. Власне, тут іде мова
про те, що людськість повинна б знайти
спосіб виживання іншими засобами, ніж
знищення живих організмів.

Але соціологія не хоче знати біології.
Люде завжди йдуть в напрям найменшого
опору і нищать основні підвалини свого
існування. І дарма.

Колі-б люди знайшли б більш економіч-
ні способи продукуції, менше б їм худоби,
птиці, риби, рослин, менше витрачували б
енергії на знищення органічного життя,
то можливо, що вони не викликали б ка-
тастрофи в природі і якось обмежили б
зубовий вплив коефіцієнту густоти.

А то ось і люте процес самоочищен-
ня, щоб установити рівновагу.

Війна коштує багато.

Знищується запас матеріальних цінно-
стей, надбаних за кілька століть. Мільярди
пудів металів, вугілля, нафти, дерева, всь-
оких рослин знищуються. Цінні предмети
руйнуються, кристалізована робоча енергія
людей в грошах також нищиться на довгий
час. Анулювала людськість робочу енергію
в грошах, дбала-дбала, ночей не спала й
днів не жаліла — і ось взяла та й ни-
щить.

Виробити знову таку масу предметів
буде важко і візьме багачко часу.

Руйна матеріального достатку фатально
відбилася і на становищі моральних цінно-
стей. Дбати про збереження людського
життя, утворити складну правну систему
для його охорони, утворити соціальну ор-
ганізацію, державну форму, заокруглити всі
гострі кути, утворити культ пошани до
життя і — раптом це все знищити!

О, ця катастрофа велика.

Вся система моральних цінностей збу-
дована на основі пошанування життя і
свободи людини. Мета моралі — забезпе-
чити вільний розвиток людини й громади.
Ну, і щоб лишалося від усієї моралі, коли
не то-що свобода, а й життя людини
обезцінено абсолютно. Сучасна людськість
убиває людей. Де-ж тут об'єкт морального
забезпечення?

Його вже нема.

Тепер є одна цінність: озброєна
шаблями, гарматами, газами, злупини

приміям людини, що має змогу уби-
вати, ареговувати, примушувати. Тут
кінить *асолу*. Людина вернулася до свого
попереного прототипу, що має або
право і обов'язок — клацати щелепами.

Розуміється, упадок моралі спонукав
за собою занепад всіх політичних цінностей,
всього надбання цивілізації. Через те ніхто
не цікавиться чіткою свободою на самоочи-
щення, не визнає права орудувати своїм
господарством, розпоряжатися продуктом
своїх праці, своїм часом, своєю життю
то-що. Рецензії, цензура, заборона до-
рів, передпачення і т. п. — це і є образ
обезцінення політичних прав і цінностей
громадської людини.

Садком за цим іде, власне — прийшов
упадок мистецтво-художніх цінностей. Ми-
стество не має жодного запасу ідей
для свого внутрішнього життя. Мистецтво
було перейняте патосом свободи, самоочи-
щення людини, ідеалом її розвитку, ідею
поступу, нового світозрозуміння. Коли зни-
щули основні цивілізації, то що лишилося
для мистецтва? Що й во імя його воно буде
воспіває? Які мотиви, тони, лінії, фарби
йому потрібні і для чого? Увесь ідеально-
художній ґрунт знищено і мистецтво за-
мерло. Нема естетичних цінностей. Через
те мовчати музика, малювати, театр. Те,
що перед нами приходить під плащем ми-
стества, — розуміється, не має нічого
спільного з ним, це лише імітація від ко-
лишніх образів і очарування мистецтва.

Світ культури спорожив, людськість з
обертено душою стоїть перед собою буду-
чиною, як засуджений перед деревня
тюрми.

Так гинє Європа — увесь комплекс
європейської культури, що виросла на
християнській морально-релігійній системі
і безоглядній експлуатації людини. Па-
нявшись на верховини *дурного* визволен-
ня і утворивши величезну культурну систе-
му для возвищення цього духового — мо-
рального, релігійного, естетичного — ви-
зволєння, Європа нічого не зробила для
соціального визволення людини, а напач-
ки — всю свою культуру утворила на
оправданні експлуатації труда, на присвоє-
нній праці і на поневоленні трудової лю-
дини. Отця вся культура дійшла до куль-
мінаційної точки свого розвитку, в імя
затаркання чужої праці зробила війну і —
обрвалася в прірву первобутнього істо-
нування.

Упада європейська культура.

Так, як упали величезні культурні си-
стеми асиро-авілонська, египетська, ви-
зантійська, римська.

На руйнах тих культур проходила
європейська череда, викопувала з землі
черепки, цеглу, вугілля то-що, ті нікіяні
остатки живого колись життя і діява-
лася як воно умерло?

Європа стала на цей шлях — гинє її
культура, цивілізація й достатки. Зарібіє,
дубоїє населення й піде на службу —
овесь пасти на своїх руйнах для нових
заморських аргументів, для нових бодю-
рих людей, що підуть захищати свою
болю по уламкам, агаріах і руйнах ко-
лишньої Європи.

Ця велика війна — просто геологіч-
ний переворот в біології і соціології.

Ми же в середині цього процесу: на
наших очах рушаться і падає Європа.

Може когось зацікавить відоме озброє-
них дисциплінованих мас, що стоять одні
проти других, держа, що це працюють
когось налажені механізми; людей, що
це провадять організаційну роботу й ви-
дять знати синтез в бойовому хаосі на-
родів, — але треба приготуватися до того,
як падають ці останні штифти старого
світу. І будуть вони падати величю.
«Дисципліна» німецька, англійська, фран-
цузька — це тільки манери добре вико-
наних панів, що позбулися вже своїх мак-
симів. Гордий дух, як відомо, що його ли-
шається у банкрутів, але пишної ходи
вже немає. Горді, замкнута самовітність —
це вже пам'ятники на могилі колишньої
величності.

От коли кіниться війна, а це буде
на прикінці вичерпання моральних і мате-
ріальних засобів її, — тоді вони вивалить
свої смертельніші настрої і переживання.
Ми же будемо бачити, як розвалиться
Турція, Австрія, Германія, Франція, Ан-
глія... Там також убивали мільони здоро-
вих людей і наповнили підпілля живих
отруїнами духом смерті, зневіри і оджю.
Хіба в Англії чи Германії дарма убито
мільйони?

Кожна смерть сіє паніку в душі баг-
яних живих, а ця паніка з одної душі в
другу передається як електричність. І ці
душі, перекачані смертю, душі метаются в
предсмертному жаху і сіють моральну
смерть кругом. Мільйони робочої людської
худоби, руками яких можновали світу

значили культурні цінності, приймуть
по селам і куртам давати менш дас.

Результат — відпаде послідок висте-
пів — прийде в кожну хату і знаходить
остатки багатств життя. Розкопаний проку-
пелаж на всій Європі й знищить фун-
дамент старої буржуазно-американської
Європи. Знищиться здебільшого рух, по-
тос не електричність, озброєна пара в диму-
нах, не припачатимуть турки, броне-
ки, трамваї, автомобілі, не помитимуть
пароплави і інші знамениті матеріальні
культури і технічного поступу людської.

Недобитки повинуть пасти овес по
заселеним німим агаріах і руйнах
Європи, нагромаджені на сипках між че-
лоді примитивного життя.

Людськість вернеться туан, відать во-
на прийшла. Цей процес трансформації ново-
го в старе — життя буде татити довго
і ми вже не побачимо зазеленіть наших
нишків з сипками в руках. Довго буде
предсмертно пошукати європейської ку-
льтурно-цивілізаційної тап і замкати в нас-
кільки місцях.

На місці Європи прийде базарна Але-
рика.

І полісмени і жандарми будуть стоїти
і оберігати «спілки» кожної європейської
хати й вона вестиме на просторах Європи
колоніальну політику.

Дегенерація культурно-моральної і ма-
теріально-соціально-економічної — така бу-
дучність Європи.

Що-ж буде з України й іншими ма-
лими державами, що не втратили ще ш-
ном своєї базисності? Ви бачили де-не-бу-
величезну стару сербу, в якій зипило все
нутро, аусіла периферія і отвори лезли
в дунаю, гріється там, ховається там від
нітру пастух і поноють собою? Така от-
вита верба, що що-року зеленіє і росте
тільки своїми периферіями частями. Тут
нид до корі порозірналися зелені гілочки
і живуть та радіють з живих соєв, що з
землі приносять до листа по-ліл корою,
кузьм шалом казюбі і сусідів шари
древесини. І довго так верба живить, до-
ки дитя своїм піліміркам.

Європа — така порожня в середній
верба з зеленими паростками. Україна жи-
тиме і зеленим на старому тулі, аж
поки не обривається і не пустить корінь в
землю від свого стовбура.

11	12
----	----

Закричне Богарні викликало велике бажання миру в у Центральних державах. Німеччина передала через посольство Швейцарії мирову ноту президенту Америки, Томасу Вудроу Вільсону, пропонує їй співробітництво всі вороги до Германії держали про щодня Центральних держав розмови мирних переговорів. В відповідь миру надіслати так звані «пункти Вільсона», сесію його умови миру оголошені в серпні, 12-го і 27-го вересня 1918 р.

Ще нема остаточних відповідей усіх держав, але пропозиція Германії є значний крок до закінчення війни. З газет виходить наче-б то Англія, Франція та Італія не дуже охоче йдуть на зустріч, бо надто розслаблялися можливістю видерти на свою користь якомога більше. Нейтральні держави радо вітають виступ Германії. Найбільше заздять від Америки: її участь в війні настільки значна, що вона вирішає справу. Бойові події на всіх фронтах продовжуються, бо кожна сторона боїться дати ворогові відпочинок і хоче останнім зусиллям виграти як можна більше до частку миру. Дипломати підготовлюють згоду в головніших питаннях, а військове командування поспішає найкраще закріпити позиції своїх армій, бо на мировому конгресі велику вагу матиме той, у кого сильніший "кулак" буде. Як довго протягнеться таке становище попереднього торгу — не відомо. Демократія всіх держав прагне миру й безсумнівно натисне на свої уряди, щоб прискорити справу, але пануючі верстви військової та торгово-промислової аристократії вживають заходів затягати війну й виграти найбільше на свою користь. Неможливі вимоги надто тяжкі для Германії можуть викликати таке обурення серед всіх верств німецького громадянства, що не дивлячись на свою втому воно вимушене буде ще продовжувати війну. Отже від демократії Франції, Англії та Америки залежить обмежити захватні апетити своїх буржуазій і знайти спільні точки для порозуміння з німцями, не вимагаючи від них більше ніж вони можуть дати. В Германії зрозуміли необхідність піти на зустріч народним бажанням: зміна імперського канцлера, призначення міністрів відповідальних перед парламентом, вибір кількох міністрів з партії соц.-демократії і інші реформи в напрямку демократизації внутрішнього життя зміцнюють Германію. Коли мирова пропозиція її не буде прийнята "Антантою", коли війна триватиме далі, то вина за це впаде на "Антанту" і можна дуже й дуже сумніватися щоб народи її подякували за це своїм урядам.

Даліше звільканне викличе незадоволення серед мас і сили "Антанти" впадутъ. Такі міркування дозволяють сподіватися, що ми справді стоїмо на порозі палацу мира.

В пунктах Вільсона говориться про відродження незалежної Польщі (пункт 13). Регентський Світ Королівства Польського, обміркувавши міжнародне становище, видав 7-го ч. жовтня акт, в якому проголошує Польщу незалежною. В скорому часі мас зібратися Сейм і встановити конституцію Польщі. Варшава радісно заворушилася й енергійно заходить організувати свою державу, щоби до всевітнього мирового конгресу бути цілком готовою.

В Чехії та в південних словянських країнах також виникає думка й робляться заходи організувати державне життя й стати вільними державами на конгресі.

Тільки на руїнах бувшої Росії ріжні "головотяпи" ніяк не можуть заспокоїтись з своїм московським централізмом і вкладають палки в колеса мирової конференції: 7-го жовтня припинили мирові переговори України з Московщиною через впертість і крутість большевиків, а 10-го ч. місяця кримська делегація відмовилася йти на згоду з Україною. В складі цієї делегації все бувші російські бюрократи, яким звичайно ідея федерації народів цілком чужа й незрозуміла.

Відкриття Українського Державного

університету. 6 жовтня с. р. відбулося в Києві так довго очікуване свято відкриття Першого Укр. Державного Університету. Університет виріс і розвивався з Укр. Національного Університету, заснованого в осередку того року. В склад його, згідно закону про "Державний Університет" увійшли майже всі професори б. Народного Університету, а студентами зараховані всі його слухачі (понад 1200 гол.) з обов'язком для тих з них, хто не має закінченої середньої освіти, скласти на протязі часу перебування в Університеті відповідні іспити за курс середньої освіти. Жадання освітньої вищу освіту на рівній моті з боку слухачів б. Народного Університету і невтомна праця професури його що-до здійснення цього бажання врешті-решт, поборюючи безліч перешкод, досягли своєї мети і 17 серпня с. р. був виданий відповідний закон про перетворення Укр. Національного Університету в Державний в складі чотирьох факультетів (мед., правн., іст.-фил. та физ.-мат.).

Тому цілком правдиву характеристику Державного Університету подала одна з українських газет, яка каже: "Новий Університет явився не наслідком шляхетного пориву освіченого монарха чи мецената-аристократа. Ні! Він є наслідком громадської ініціативи, завдяки глибоко визнаній потребі всьому народові українського. Тому він матиме можливість цвісти і розвиватися лише при гарячій співчутті всього українського громадянства, і ми не маємо права відмовити йому в такому співчутті".

У власність нового університету передані будинки б. гарматної школи, які налічують з 20 головних корпусів, мають власну електричну станцію, артезіанський колодезь і 26 десятин землі. Коли будинки будуть викінчені, то вони до певної міри забезпечать Університет потрібним числом помешкань, та ще буде певне змога утворити кілька бурс для студентів (тепер організована одна бурса на 400 чол.). З загальної лічби студентів (по-над 3000 чол.) 99,6 українців, професори (30 чол.) за винятком подиноких людей, які дуже прихильно відносяться до наших нац. справ, — також всі українці.

Такий склад і професури і студентства являється найкращою запорукою всебічного і найміцнішого зв'язку між ними.

Ректором університету ралою професорів обрано і урядом затверджено проф. Ф. Сушицького, прогектором — проф. Хв. Щець. Деканами: історико-філологічного факультету профес. Г. Павлуцький, правничого — проф. М. Туган-Барановський.

Свято відкриття університету відбулось в його власному помешканні, в великій удекорованій старавинними українськими килимами, залі.

За столом професура з проф. Сушицьким на чолі. У перших рядах представників уряду, чужоземних посольств, національних, наукових і громадських організацій. Вся зала заповнена чисельним студентством, що прийшло на своє власне свято і з великою увагою прислухається до всього що говориться і співається.

Після офіційної частини свята, а саме молебна та проголошення кількох промов, почалися привітання. Першим говорив, зустрінутий гучною овацією голова Українського Національного Союзу В. Винниченко.

"Од організованого, свідомого, демократичного українського громадянства, в особі національного союзу, я маю велику радість висловити почуття і думки великої радості від тої великої події, яка сталася сьогодні. Сьогодні є той день, коли ми входимо в коло націй, бо до цього часу ми не були нацією; нація без школи, то не є нація."

Школа, дійсно національна школа, дасть нам те, що наш нарід, отой наймит, попи, хоч візнає себе. Вік неволі, вік темноти, в який жив наш нарід, зробив те, що ми звикли до погляду, що України нема, не було, не повинно бути.

Наш брат, російський інтелігент, мало думав над нашими муками, національною образою; учительство ніколи не казало нам, хто ми, "чи ми діти". Україна — це було невідоме слово для нашого народу. Поширити національну самосвідомість є одно з завдань української школи. Університет це є результат нашої боротьби за національні права, результат реальних досягнень. Наш нарід хоче жити на землі і творити своє життя і в цьому йому повинно допомогти наша школа.

Од імені організованого українського громадянства, я од всього серця, з радістю вітаю сьогоднішній день і кличу широко всіх вітати відкриття Державного Українського Університету.

Слава першій сім'ї професорів і студентів українського університету, слава українському народові, що став у ряди європейських націй".

Гучне "слава" і оплески вкрили довго не промовля і перейшовши в овацію довго не вшухали.

Після В. Винченка вітали державний український університет: ректор Київського Університету Св. Володимира проф. Спекторський, який побажав аби молодий український університет поставив своїм лозунгом слова великого вченого, що не ма сили на світі більшої, ніж сила знання і просвіти і закінчив вигуком: "Нехай не втратиться ентузіазм молодости і національного поривання!" За ним вітали університет митрополіт Антоній, ректор Київського українського університету проф. Ів. Огієнко, посол австрійського парламенту п. Цегельський, від Українського духовенства п.-отець Крамаренко, від Київської політехніки, Київського комерційного інституту, від академії мистецтв і інших інституцій та організацій.

Представники кооперативних організацій разом з привітаннями перші подали приклад як організоване українське громадянство підтримує своє перше наукове огнище: Союзбанк офірує "новонароджену на зубок" 25.000 карбованців і засновує при університеті stipendію для селянських дітей, Дніпросоюз—50.000 карбов. на stipendію для найбідніших студентів; Централ — що-річно по 1000 карбов. на створи по сільсько-господарчій кооперації.

Свято пройшло велично, в ширім захопленні від осягнення вибореного протягом двох століть вищого національного вогнища науки. Не могла поспувати врання єдина плямочка на йому — вільні чи невольні Іарсуси в промові голови української церкви мит. Антонія, який і досі ще розпоряджає термінами то "малоруський" то "южноруський". Вигукі образи авдиторії, примусили митрополіта прохати вибачення, як за ці слова так і за свою промову сказану по московськи

